

Een warm welkom voor weidevogels

Wat kan uw gemeente doen?

Een warm welkom voor weidevogels

Wat kan uw gemeente doen?

Veel Nederlandse gemeenten kennen in het voorjaar tijdelijke 'bewoners' in de vorm van weidevogels. Deze 'vreemde vogels' luiden bij ons het voorjaar in. Ze doen ons ontwakken uit onze 'winterslaap' met hun groep en gebuitel, en kleuren de kale weilanden. Zij zoeken in het voorjaar rustige grazige weiden om hun eieren uit te broeden en om hun jongen veilig op te laten groeien. In de zomer of de herfst verlaten ze weer uw gemeente.

Dat willen we graag zo houden. Het aantal weidevogels neemt echter jaarlijks af. De jongen leggen hier al vaak het loodje voordat ze verre horizonten kunnen verkennen. Gelukkig zijn boeren, terreinbeheerders en vrijwilligers in de weer om weidevogels een nestplaats te bieden en voedsel voor hun jongen. Ook gemeenten kunnen hierbij een rol spelen. Door

als boeren en natuurbeschermers. Daarnaast hebben veel gemeenten grond in eigendom die verpacht wordt aan agrarische ondernemers of anderen. Dit biedt mogelijkheden om via pachtcontracten en andere maatregelen pachters te stimuleren om weidevogels een kans te geven.

Gemeenten kunnen letterlijk en figuurlijk ruimte bieden aan weidevogels

letterlijk en figuurlijk ruimte te bieden aan weidevogels in het gemeentelijk ruimtelijk beleid rond het buitengebied. Maar ook door mensen in het veld te stimuleren weidevogels een warm welkom te geven. Een aantal gemeenten werkt hier al aan. In deze brochure vindt u zeven goede manieren waarop gemeentelijk beleid kan bijdragen aan weidevogelbescherming. Bij iedere werkwijze is een praktijkvoorbeeld gegeven.

De betrokkenheid van burgers en bestuurders is een belangrijke voorwaarde voor het willen en kunnen beschermen van weidevogels. Gemeenteraadsleden kunnen hierbij een verbindende rol tussen bestuurder en burger spelen door goed te kijken wat er in het veld gebeurt.

Rol gemeenten bij weidevogelbescherming

Nederland telt zo'n 440 gemeenten. Deze gemeenten verschillen sterk in de mate waarop ze bescherming van weidevogels een plaats geven in het ruimtelijk beleid en op de gemeentelijke begroting. Vaak hangt dit ook samen met de grootte van het buitengebied en de mate waarin dit geschikt is voor weidevogels.

Slechts enkele gemeenten besteden in het bestemmingsplan of het Landschapontwikkelingsplan expliciet aandacht aan de weidevogels in het eigen buitengebied. Sommige gemeenten verstrekken een subsidie aan de lokale vrijwilligersgroep die zich met weidevogels bezig houdt, anderen bevorderen de samenwerking tussen betrokken partijen

1. Stimuleer samenwerking

Op gebiedsniveau zijn verschillende partijen actief rond weidevogelbeheer zoals:

- Agrariërs, vaak lid van een agrarische natuurvereniging. Deze agrarische natuurvereniging speelt een coördinerende rol bij het weidevogelbeheer, fungeert als aanspreekpunt voor boeren en andere partijen en verzorgt de uitvoering van provinciale subsidies voor weidevogelbescherming.
- Terreinbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten of Provinciale Landschappen. Zij hebben vaak boeren als pachters op hun gronden.
- Vrijwilligers die nesten zoeken, tellingen verrichten en boeren een handje helpen bij het uitvoeren van beschermende activiteiten. Vaak zijn vrijwilligers georganiseerd in een weidevogelgroep met ondersteuning vanuit de provinciale stichting Landschapsbeheer.

Gemeente Vught sluit weidevogelconvenant

Voor het gebied de Vughtse Gement, een belangrijk broedgebied voor weidevogels, is in 2006 een weidevogelconvenant afgesloten tussen de Gemeente Vught, de ZLTO, Weidevogelgroep Duinboeren Cromvoirt, Natuurmonumenten, het Waterschap Aa en Maas en het Coördinatiepunt Landschapsbeheer van het Brabants Landschap. Afspraken en beheermaatregelen zijn vastgelegd in een convenant. Voor de uitvoering van het convenant is een begeleidingsgroep ingesteld, met een vertegenwoordiger van elke convenantpartij. Deze komt in het voorjaar bij elkaar om de praktische uitvoering in het veld te bespreken en in het najaar om terug te blikken, lessen te trekken uit monitoringsgegevens en nieuwe plannen te maken. Het uitvoeringsprogramma uit het convenant is hierbij de leidraad. Beleidsmedewerker Humphrey Schmidt van de gemeente Vught is voorzitter van de begeleidingsgroep. Hij ziet grote voordelen van het weidevogelconvenant: "Je brengt partijen samen, ze werken nu gezamenlijk aan landschap en natuur, het gaat nu zelfs verder dan het weidevogelbeheer. Je krijgt versterking van het draagvlak. Je bent als gemeente faciliterend, maar je krijgt er veel voor terug". Hij noemt ook het belang van de betrokkenheid van de lokale bestuurders: "De wethouder laat blijken hoe belangrijk hij de inzet van o.a. de vrijwilligers van de weidevogelgroep vindt. Hij doet een keer mee met beschermingsactiviteiten in het veld, woont af en toe een bijeenkomst van de weidevogelgroep en van de begeleidingsgroep bij. Hij maakt melding van het convenant op lokaal/regionaal niveau. En ook worden partijen benaderd voor informatie als het gaat om standpuntbepaling ten aanzien van bepaalde onderwerpen."

Meer weten?

Humphrey Schmidt, gemeente Vught.

Weidevogels houden zich niet aan perceelgrenzen. Samenwerking tussen deze partijen op gebiedsniveau in een zogenaamde weidevogelkring heeft dan ook een meerwaarde om gezamenlijk goede voorwaarden voor weidevogels te creëren. De gemeente kan hier als onafhankelijke partij een faciliterende rol spelen. In een aantal gemeenten, zoals in Schijndel en Vught, is daartoe een weidevogelconvenant afgesloten. Naast afspraken over samenwerking in het convenant gaat het ook om een uitvoeringsprogramma met concrete maatregelen ter bescherming en bevordering van weidevogels. Ook in de gemeente Midden-Delfland wordt gewerkt met een samenwerkingsovereenkomst. Inzet is het verhogen van de landschapskwaliteit met afstemming tussen partijen op diverse niveaus.

Kennisuitwisseling in de praktijk.

2. Richt een organisatie voor weidevogelbeheer op

Een (vooralsnog) uitzonderlijke situatie is te vinden in Marken waar weidevogelgebieden dreigen te verdwijnen doordat agrariërs hun bedrijf beëindigen. In het project 'Agrariër op Marken' werken de gemeente Waterland en LTO Noord samen aan het werven van een agrariër om het gebied te behouden voor weidevogels.

Weidevogelstichting op Marken

Door het vertrek van de laatste agrariërs op Marken verruigt het landschap. De koeien en schapen verdwijnen uit het landschap en ook voor het weidevogelbeheer is dit geen gunstige situatie. In het project 'Agrariër op Marken', een samenwerking tussen de gemeente Waterland en LTO Noord, is een Stichting gevormd die gronden verwerft en een nieuw agrarisch bedrijf opzet. Voor het bedrijf is via een advertentiecampagne een agrariër geworven die melkkoeien zal houden en zal zorgen voor agrarisch natuurbeheer. Hierdoor wordt de leefomgeving van de weidevogels gewaarborgd.

Grutto als stimulator voor samenwerking in Midden-Delfland

De gemeente Midden-Delfland heeft de grutto gekwalificeerd als een beleidsindicator voor het ontwikkelen van een A-kwaliteit van het landschap. Om deze kwaliteit te bereiken is een betere afstemming nodig op gebiedsniveau. De gemeente Midden-Delfland en het Recreatieschap Midden-Delfland hebben dan ook voorgesteld om als beheerders nauwer samen te werken. In Midden-Delfland zijn namelijk veel verschillende beheerders werkzaam: gemeenten zoals Vlaardingen, Delft, Maassluis en Midden-Delfland, maar ook het Hoogheemraadschap Delfland, het Recreatieschap Midden-Delfland, Rijkswaterstaat, de provincie Zuid-Holland, de Vereniging Natuurmonumenten en agrarische beheerders verenigd in de 'Agrarische Natuurvereniging Vockestaert'. Elke organisatie beheert gebieden vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en invalshoek. Om tot een betere afstemming te komen is in 2007 een samenwerkingsovereenkomst afgesloten. Dit betekent in de praktijk regelmatig overleg op drie niveaus:

- Operationeel niveau: tussen beheer-

- ders in het veld, 5-6x/jaar;
- Management niveau: met managers van behorende organisaties, 4x/jaar;
- Bestuurlijk niveau: overleg tussen bestuurders 1-2x/jaar.

De ervaringen zijn positief. Beheerders ontmoeten elkaar in het veld. Al snel bleek dat men elkaar niet (goed) kende, maar wel vaak met dezelfde problematiek bezig was. Zo wordt nu gezamenlijk een aanpak ontwikkeld voor probleemmonkruiden. Ook wordt gewerkt aan een 'kwaliteitskaart' om zo op gebiedsniveau weer te geven wie welk gebied beheert en wat de voorgestelde kwaliteit is. Deze kaart is bedoeld als informatiemiddel voor beheerders, bestuurders en burgers.

Meer weten?

www.Midden-Delfland.nl/gebiedsvisie-beheerscoördinatie

3. Voer een actief ruimtelijk beleid

De meeste gemeenten voeren geen actief ruimtelijk weidevogelbeleid. Toch zou dat een goede bijdrage kunnen leveren aan het stoppen van de achteruitgang van weidevogels. Daarnaast is het belangrijk voor boeren om te weten dat de eigen gemeente waarde hecht aan hun inspanningen op weidevogelgebied. En dat ze in goede weidevogelgebieden landbouw in stand willen houden.

Zo is het allereerst van belang dat de open gebieden ook open blijven en dat deze niet voor woningbouw of bedrijven-terrein worden bestemd. Maar behalve dit soort rigoureuze veranderingen kan met een goed ruimtelijk beleid ook worden voorkomen dat nieuwe agrarische bedrijven een plaats krijgen in de open ruimte of dat boomteelt wordt toegestaan. Een andere ruimtelijke bedreiging voor de rust en ruimte van

weidevogels kan in de planning van recreatieve voorzieningen zitten. Weidevogels worden snel verstoord door beweging, daarom vraagt het inpassen van een wandel- of fietspad of een kijkhut de nodige zorgvuldigheid. Het buitengebied gaat hiermee niet op slot maar het ruimtelijk beleid wordt zo ingezet dat weidevogels (en dus ook boeren) toekomst hebben.

'Weidevogeleffectrapportage' van nieuwe agrarische gebouwen

Het Kenniscentrum Weidevogels van Landschap Noord-Holland heeft in 2007 op verzoek van de gemeenten Graft-De Rijk en Waterland een advies opgesteld over de te verwachten effecten van de vestiging van nieuwe paardenhouderijen in De Polder de Graftermeer. Uit weidevogeltellingen blijkt dat het gaat om een zeer soortenrijk weidevogelgebied met meer dan 100 broedparen per 100 ha. Het plangebied van de paardenhouderijen zou samenvallen met het gebied

waar de hoogste dichtheden voorkomen, met name van de grutto. In dat gebied heeft de afgelopen jaren geen afname, maar zelfs een toename van weidevogels plaatsgevonden. Nieuwbouw in dit gebied zou leiden tot areaalafname voor de weidevogels. Bovendien zijn negatieve effecten te verwachten van gebouwen en het graslandbeheer op weidevogels. Het advies was dan ook om nieuwbouw te ontraden. Dit advies is overgenomen.

4. Benut de kennis van de landschapscöördinator

Een landschapscöördinator kan in gemeenten een actieve rol spelen in het signaleren en aan de orde stellen van ruimtelijke ontwikkelingen die negatief kunnen zijn voor weidevogels. De positie van een dergelijke coördinator binnen de gemeentelijke organisatie is hierbij van belang. Hij of zij moet wel de ruimtelijke plannen onder ogen krijgen.

Weidevogels gaan vóór boomgaard

De gemeente Lopik werkt met een Landschap-ontwikkelingsplan (LOP) met daarin verwoord de beleidsuitgangspunten en een uitvoeringsplan. In het LOP is opgenomen dat de open komgebieden een belangrijke waarde hebben voor weidevogels. De aanvraag van een fruitteiler voor de aanleg van een boomgaard op 18 ha in het buitengebied is op basis van dit beleidsuitgangspunt geweigerd. De landschapscöördinator heeft door zijn positie binnen het gemeentelijke apparaat ook een signaleringsfunctie bij ruimtelijke ontwikkelingen. Zo wordt ook bij de aanleg van wandelpaden rekening gehouden met het al dan niet verstoren van weidevogels.

*Hou open
gebieden open*

5. Zorg voor compensatie bij het verlies van weidevogelgebieden

Als plannen voor nieuwbouw of verbetering van de infrastructuur wel doorgaan en weidevogels de wijk moeten nemen, is compensatie in de vorm van het veiligstellen en inrichten van andere gebieden een optie. Wel is het dan zaak de weidevogels een welkom te blijven bieden door tijds nieuwe gebieden in te richten.

Zo werkt de gemeente Zwolle aan het compenseren van te verwachten negatieve effecten van de nieuwe wijk Stadshagen op weidevogels. Natuurcompensatiemiddelen zullen worden ingezet voor een duurzaam weidevogelbeheer en de ontwikkeling van een weidevogelnatuurgebied in de polder Mastenbroek. Het gaat hier om het compenseren van weidevogelgebied voor ca. 200 broedparen. Ook de gemeente Pijnacker-Nootdorp heeft gezorgd voor compensatie voor weidevogelgebied.

'Weidevogelcompensatie' door de gemeente Pijnacker-Nootdorp

De gemeente Pijnacker-Nootdorp heeft met de Natuur- en vogelwacht in haar gemeente een overeenkomst afgesloten om het verlies aan weidevogelgebied door woningbouw en wegaanleg te compenseren. Zij maakt het mogelijk om 8,5 ha plasdras te zetten en met boeren op 17,5 ha grasland gedurende 30 jaar overeenkomsten af te sluiten voor uitstel van het maaien tot 1 juli.

6. Reserveer financiële middelen voor weidevogelbescherming

De mate en wijze waarop gemeenten financiële middelen vrijmaken voor weidevogelbescherming hangt af van gemeentelijke prioriteiten en vaak ook met de grootte van het buitengebied. Op diverse manieren kan de gemeente financieel bijdragen aan weidevogelbescherming.

Prestatiecontract Berkelland voor grutto, wulp en tureluur

De gemeente Berkelland geeft een vergoeding van € 30 voor elk gespaard legsel van grutto, wulp en tureluur met een toeslag van € 2,50 per vliegvlug jong. De boer of landeigenaar vult een aanvraagformulier in en geeft schetsmatig aan waar de nesten zich bevinden. Dit wordt gecontroleerd door weidevogelvrijwilligers in het gebied. Er doen zo'n 40 agrariërs mee aan deze regeling. Op jaarbasis gaat het voor het weidevogelonderdeel van het prestatiecontract om een budget van rond de € 1700.

"Het geld is niet het allerbelangrijkste" zegt Marcel Groot Zevert, melkveehouder en contactpersoon van VAN Berkel en Slinge voor de weidevogelregeling. "Het is een leuke bijkomstigheid, maar het belangrijkste is het proces

om natuur en landschap onderdeel te maken van je bedrijf. We zien wel dat boeren die eerder niet meededen nu wel spontaan vrijwilligers benaderen als ze nesten gevonden hebben." Groot Zevert benadrukt het belang van 'presteren': "je moet 't goed doen en goed blijven doen, dan ben je een serieuze gesprekspartner voor de gemeente. En ook laten zien wat je doet. Bij de fusie van de kleinere gemeenten tot de grote gemeente Berkelland hebben we een excursie georganiseerd voor bestuurders en ambtenaren. Dat heeft indruk gemaakt. En ook zijn oud-ambtenaren actief in commissies bij ons, die hebben goede ingangen en weten hoe het werkt bij een gemeente, daar heb je als boer toch minder weet van."

In sommige gevallen, bijvoorbeeld de gemeente Lopik, wordt jaarlijks een bedrag van een paar honderd euro beschikbaar gesteld voor de organisatie van vrijwilligers voor de weidevogelbescherming. Ook Stadsdeel Amsterdam-Noord heeft een aantal jaren geld beschikbaar gesteld, via de ANV Waterland, voor de coördinatie van de vrijwillige weidevogelbescherming.

De gemeente Ede heeft uit eigen middelen, in het kader van het Landschapsontwikkelingsplan, voor 6 jaar geld ter beschikking gesteld om boeren te betalen voor gevonden en beschermde nesten van weidevogel, resultaatbeloning dus.

De Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Berkel en Slinge heeft al enkele jaren een prestatiecontract met de

gemeente Berkelland. Onderdeel van het prestatiecontract is een legselvergoeding voor weidevogels.

Er zijn ook initiatieven gaande rond landschapsfondsen waar gemeenten een rol (kunnen) spelen. Een bekend voorbeeld is het Groenfonds Midden-Delfland, een samenwerking tussen de gemeenten Midden-Delfland, Delft en Den Haag en op termijn ook de gemeente Maassluis. Het fonds zal zo'n € 9-12 miljoen bedragen.

Weidevogel betaald uit Groenfonds Midden Delfland

Doel van het Groenfonds is het in stand houden van het agrarische cultuurlandschap en het versterken van de relatie tussen stad en land door educatie en recreatie. Het fonds wordt beheerd door een stichting, waarvan het bestuur bestaat uit bestuurders van de betrokken gemeenten. Het beheer van het hoofdvermogen is in handen van een externe vermogensbeheerder, het rendement wordt gebruikt om groene diensten te kunnen financieren. Voor deze groene diensten is een puntensysteem opgezet. Weidevogelbeheer is een van

de groene diensten die worden gefinancierd vanuit het fonds. De uitvoering is in handen van de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert die als intermediair dient tussen overheid en de boeren. Het fonds heeft de staatssteunprocedure van de EU met succes doorlopen en kan de agrariërs daadwerkelijk uitbetalen. Maatregelen die worden betaald zijn o.a. mozaïekbeheer voor weidevogels en het gebruik van een wildredder zodat vogels worden gespaard bij het maaien.

7. Zorg voor weidevogelbeheer op gemeentelijke grond

Veel gemeenten hebben grond in eigendom en verpachten die aan derden. Voor deze gronden kan aandacht voor weidevogelbescherming worden opgenomen in de pachtvoorwaarden of in de pachtprijs. In de gemeente Zutphen waren vragen vanuit de gemeenteraad aanleiding om te verkennen hoe de gemeente weidevogelbescherming financieel kan ondersteunen op de gemeentelijke gronden. Met de inzet van de Vogelwerkgroep Zutphen is een systeem van vergoeding opgezet voor pachters in een gebied buitendijks.

Weidevogelbeheer door pachters op gemeentelijke gronden in Zutphen

De gemeente Zutphen heeft een gebied buitendijks langs de IJssel in eigendom (80 ha) waar weidevogels broeden zoals de grutto, tureluur, wulp, gele kwikstaart, kwartelkoning en patrijs. In 2005 heeft de fractie van de Stadspartij vragen gesteld n.a.v. het vroege maaien door pachtende boeren in dit laatste weidevogelgebied in de omgeving van Zutphen. Een beleidsmedewerker heeft vervolgens een plan gemaakt om de 7 pachtende boeren een contract aan te bieden op basis van maaien na 15 juni. Dit zou enkele tienduizenden euro's kosten en werd te kostbaar geacht.

Een nieuw lid van de Vogelwerkgroep Zutphen e.o., afkomstig uit Waterland en daar actief op het gebied van weidevogelbeheer, dacht "dat kan anders!". Hij is gaan praten met de wethouder en de betreffende medewerker en heeft vervolgens een plan gemaakt: op percelen met nesten wordt een standaardvergoeding gegeven voor vluchtheuvels (van 0.25 ha) en een beloning per nest. Dit zou uitkomen op een bedrag van 3300 €/jaar. Dit plan is geaccepteerd en dit bedrag staat vanaf 2007 gereserveerd op de gemeentelijke begroting voor de komende 4 jaar.

In 2007 hebben drie boeren hiervoor een contract afgesloten met de vogelwerkgroep waarin is vastgelegd dat ze bij het maaien voor 15 juni vluchtheuvels laten staan. In

2007 is laat gemaaid, zodat de vluchtheuvels niet nodig waren en is er alleen uitbetaald voor de nesten. Een boer met vee heeft aangeboden zijn weidevogelrijkste percelen voor deze vergoeding sowieso pas na 15 juni te maaien als dat goed uitkomt voor de weidevogels.

De niet-deelnemende boeren wonen vrij ver weg van dit gebied, voor hen was het niet aantrekkelijk om terug te moeten komen voor het maaien van een enkele vluchtheuvel. Zij wilden wel meewerken aan de bescherming van de legsels. Overigens zijn in 2007 op de percelen van drie van de 4 niet-deelnemende boeren ook geen nesten gevonden.

De vergoeding per nest kent een minimum en een maximum bedrag. De bedoeling is dat er meer nesten komen; dan zal de vergoeding eerder naar het minimum neigen om zo nog 'rond te kunnen komen' met het jaarlijkse budget. Wel is het zo dat uitgespaarde gelden kunnen worden doorgeschoven naar een volgend jaar.

De vogelliefhebbers hebben de wethouder ook meegenomen het veld in om de resultaten te laten zien. Waarschijnlijk speelt ook mee dat de wethouder een natuurliefhebber en plantenkenner is en mensen kent in zijn nabije omgeving die vogelonderzoek doen.

*Een nieuw lid dacht:
"dat kan anders!"*

Specifiek maaibeheer is belangrijk voor de weidevogels. In Vught worden ook, als onderdeel van het weidevogelconvenant, contracten op maat gemaakt met pachters op de

gemeentelijke grond. Op jaarbasis gaat het om een bedrag van rond € 4000. De gemeente geeft de voorkeur aan jaarlijkse contracten om zo in te kunnen spelen op de actuele situatie.

Oproep voor een rijk weidevogellandschap

Een land met een rijk weidevogellandschap waarin we grutto's, Kieviten en andere weidevogels horen en zien en waar zij hun jongen veilig groot kunnen brengen. Dat is de inzet van het landelijke actieprogramma van het Weidevogelverbond waarin overheden en maatschappelijke organisaties samenwerken. Ook gemeenten kunnen hun steentje bijdragen aan dit rijke weidevogellandschap. Laat de roep van de weidevogel niet onbeantwoord!

Meer weten?

Meer informatie over de inzet van gemeenten voor weidevogels vindt u op:
www.weidevogelbescherming.nl =>
Groenboek Weidevogels en ruimtelijke ordening.

U kunt hier ook uw eigen initiatieven kenbaar maken.

Colofon

Deze brochure is geproduceerd in het kader van het Communicatieproject Een Rijk Weidevogellandschap en is uitgevoerd door Landschapsbeheer Nederland, DE LANDSCHAPPEN, Natuurlijk Platteland Nederland, Natuurlijk Platteland West, CLM Onderzoek en Advies en Communicatiebureau de Lynx. Het project wordt begeleid door de Kenniskring Weidevogellandschap.

Indien u vragen heeft over de inhoud van de brochure of over de mogelijke inzet van gemeenten kunt u altijd contact opnemen met Rita Joldersma van CLM Onderzoek & Advies (0345-470720).

Tekst	Rita Joldersma, CLM Onderzoek & Advies
Fotografie	Aad van Paassen, Ayolt Ekkes, CLM, Landwerk.
Productie	Communicatiebureau De Lynx
Vormgeving	Tremani
Druk	Drukkerij Modern
Financiering:	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

